

Toespraak Manuela Kalsky t.g.v. het 20-jarig bestaan van de Stichting Religieuzen tegen Vrouwenhandel, 12 mei 2011.

Geachte aanwezigen, vrienden en vriendinnen van de SRTV,

Ik denk niet dat ik de Stichting Religieuzen Tegen Vrouwenhandel vandaag moet feliciteren met hun 20-jarig bestaan. Het was immers zo mooi geweest als de stichting zich al jaren geleden weer hadden kunnen opheffen omdat haar werk overbodig zou zijn geworden. Maar dat is helaas niet het geval. Daarom wil ik allen die bij de Stichting betrokken zijn en zich inzetten voor de doeleinden ervan van harte feliciteren met de lange adem en de volharding om dit zo belangrijke werk voor slachtoffers van vrouwenhandel nu al twintig jaar lang te verrichten. Dit werk is van onschatbare waarde. Vooral ook omdat het de slachtoffers van mensenhandel op een laagdrempelige manier medemenselijkheid laat voelen en hun waardigheid teruggeeft die hen daarvoor is afgepakt.

Ik ben zelf niet bekend met het werk tegen vrouwenhandel, maar ik heb tijdens mijn studie theologie in Amsterdam een aantal jaren als vrijwilliger in een opvangcentrum voor vrouwen gewerkt die met seksueel geweld in aanraking zijn gekomen, met incestervaringen en/of verkracht werden. De stichting heette 'Tegen Haar Wil'. Een stichting waar 100 vrijwilligsters werkten en die naast 24 uur telefonische hulpverlening ook individuele gesprekken bood. We gingen mee naar politie en justitie als een vrouw aangifte wilden doen en we hielden voorlichtingsbijeenkomsten. Ik weet daarom van tamelijk dichtbij hoe belangrijk laagdrempelige en onbureaucratische hulpverlening is en ook hoe zwaar het is als het recht op lichamelijke integriteit wordt geschonden en hoe lang de weg is om de beschadigingen die een dergelijke ervaring tot stand heeft gebracht weer te herstellen – indien mogelijk.

En - ik weet ook uit eigen ervaring hoe dankbaar maar ook hoe zwaar het werk in deze branche is dat door alle vrijwilligers wordt verzet. En daarom wil ik u vragen dat wij iedereen die zich in de afgelopen 20 jaar op een of andere manier heeft ingezet voor de stichting bedanken met een daverend applaus.

Zo – en dit was niet alleen een dankbaar applaus, maar ook een aanmoedigend applaus, want het ziet er niet naar uit dat het werk in de toekomst minder zal worden. In tegendeel: Naast wapen en drugs is vrouwenhandel een van de meest lucratieve ondernemingen en stijgt het aantal vrouwen dat binnen deze moderne slavernij verhandeld wordt.

Jaarlijks worden er alleen al vanuit de Balkan en Rusland ruim 200.000 mensen verhandeld ten behoeve van de seksindustrie. In Europa zou het totaal aantal vrouwen dat momenteel als seksslaaf in de seksindustrie werkt tussen de 500.000 en 700.000 liggen. In Nederland zijn, volgens cijfers van de Nationaal Rapporteur van de mensenhandel, 3.500 slachtoffers gedwongen werkzaam in de prostitutie. De opbrengst zou jaarlijks 118.000.000 miljoen bedragen. En al deze cijfers zijn schattingen. Slechts een fractie van die aantallen is zichtbaar bij justitie en nog minder van die gevallen worden echt uitgezocht.

Al meer dan twintig jaar staat de bestrijding van vrouwenhandel hoog op de agenda in Nederland. Er is een indrukwekkend arsenaal aan wetten en maatregelen aangenomen. Hulpverleningsinstellingen, een landelijk officier, allerlei task forces en units binnen de politie en een nationaal rapporteur mensenhandel zijn in het leven geroepen. Toch slaagt dit indrukwekkende apparaat er slechts in om enkele tientallen vrouwen opvang en bescherming te bieden. Is dit onwil of onkunde? De meerderheid van de vrouwen die door mensenhandelaren naar Nederland wordt gebracht, wordt namelijk meestal gewoon uitgezet. Opeens zijn zij geen slachtoffers meer, maar criminele illegale vreemdelingen.

Ik ben net terug van een verblijf in Istanboel. Daar is eergisteren een nieuwe Europese conventie ondertekend waarmee men geweld tegen vrouwen, ook in de huiselijke sfeer, aan banden wil leggen. Zal dit nou meer uithalen dan al die eerdere nota's en voornemens? Ik hoop het van harte, maar papier is geduldig en de bureaucratie in de Europese Unie werkt niet in het voordeel van snelle beslissingen en daadkracht.

Waarom reageren we niet met veel meer verontwaardiging op dit gegeven? En dan bedoel ik een verontwaardiging die ook praktische gevolgen heeft. Zijn we zo zeer bezig met het zoeken naar onze eigen identiteit en onze angst voor de hoofddoek dat het ons domweg niet interesseert wat er met 'de ander' binnen en buiten onze grenzen gebeurt?

Weliswaar wordt er te pas en te onpas de zogenaamde joods-christelijke identiteit van Europa tegen de islam in stelling gebracht, maar als het om het opkomen voor de waarden gaat die met deze joods-christelijke identiteit verbonden zijn, namelijk om opkomen voor je naaste als diens mensenrechten worden geschonden, geven we niet thuis. Kijken we liever de andere kant op.

Er is een andere mentaliteit nodig om de problemen waar we vandaag de dag voor staan aan te pakken. Een mentaliteit, die tot een nieuw wij kan leiden – nieuwe vormen van verbondenheid, die opnieuw een beroep doen op ons empatisch vermogen:

Karen Armstrong initieerde het Handvest voor Compassie. Daarmee wil zij een betere wereld helpen verwerkelijken: zorgzamer omgaan met elkaar en verbindingen leggen zonder die ander te willen herleiden tot jezelf.

In haar Charter for Compassion roept ze ertoe op:
- compassie tot de kern van moreel handelen en van religie te maken.

Toen het Handvest voor Compassie op 12 november 2009 in Nederland, in de Mozes en Aäronkerk te Amsterdam werd gelanceerd, zei Herman Wijffels:

“We staan voor een volgende beschavingsopdracht. Na de fase van werken aan emancipatie, het ontwikkelen van de individualiteit, gaat het nu om het verbinden van individualiteit met verantwoordelijkheid nemen voor het geheel. Compassie is daarvoor een onmisbaar ingrediënt.”

Ik wil deze woorden van Wijffels hier graag nog een keer onderstrepen: Het gaat er nu om, om na de periode waarin wij juist de individualiteit hebben ontwikkeld weer naar nieuwe verbindingen te zoeken met elkaar.

Op zoek naar een nieuw wij – dat niet op uitsluiting van de ander berust, maar dat verschillen met elkaar weet te verbinden. U kent misschien de website www.nieuwwij.nl van het Dominicaans Studiecentrum. Jonge mensen met verschillende culturele en religieuze achtergronden werken hieraan mee. Ze laten in filmpjes zien waar overal in Nederland al een nieuw wij te vinden is.

Het gaat erom netwerken te vormen van mensen van goede wil en het mooie van compassie is, dat het een kernwaarde is, die in alle religies aanwezig is. In de joodse traditie is er een regel die de wet en de profeten – de hele thora - in één zin samenvat. Eén zin die door is gegeven van geslacht op geslacht, die iedereen kan begrijpen en die je elke keer opnieuw in je eigen tijd en leven kunt toepassen, de zogenaamde Gulden Regel: “Wat jij niet wilt dat jou geschiedt, doe dat ook een ander niet.”

Het is ethiek die aan de bergrede van Jezus ten grondslag ligt.

Een Gulden Regel die niet alleen maar in de Bijbel te vinden is, maar ook in andere religies en levensbeschouwelijke stromingen.

Zo luidt ze in de Islam: Niemand van u is een gelovige voordat hij zijn broeder toewenst wat hij voor zichzelf wenst. – en als wij ‘broeder’ inclusief lezen en ervan uitgaan dat je ook je zuster alleen maar toewenst wat je voor jezelf wilt, dan wordt het wegstrijken bij elementaire schendingen van mensenrechten, zoals bij vrouwenhandel, onmogelijk.

En de Hindoestanen zeggen: “Men moet zich tegenover anderen niet gedragen op een manier die ons onaangenaam zou zijn. Dit is het wezen van plicht (dharma). Al het overige komt voort uit zelfzuchtige verlangens.”

En bij de indianen klinkt de Gouden Regel zo: Grote Geest, geef dat ik mijn buurman niet beoordeel vóór ik een mijl in zijn mocassins heb gelopen.

Empathie en mededogen helpen niet alleen de wij/zij tegenstellingen op persoonlijk gebied te overstijgen, maar leiden ook in politiek opzicht tot nieuwe inzichten, bijvoorbeeld tot een eerlijke economie en dus tot vrede. Timothy Radcliffe, de vroegere magister van de dominicanen, zei een aantal jaren geleden al dat de vrede in Europa ervan afhankelijk zal zijn of we ook mensen met andere religieuze en culturele achtergronden een thuis bieden. Als de onderlinge verschillen niet vruchtbaar worden gemaakt, kunnen ze Europa verscheuren.

We worden op dit moment in Nederland geconfronteerd met een nieuw fenomeen. Secularisatie én sacralisatie!

De kerken lopen leeg en tegelijkertijd zijn veel mensen op zoek naar een spiritualiteit die bij hun past. Waarin niet meer van bovenaf wordt gedicteerd wat en hoe je moet

geloven, maar een spiritualiteit die aansluit bij het leven in een samenleving die steeds diverser wordt.

We komen in aanraking met andere culturen en religies. Inmiddels leven in Nederland 800.000 moslims in Nederland, 800.000 migrantenchristenen, 250.000 boeddhisten, 120.000 Hindoestanen en 45.000 joden. Zij allen brengen hun eigen cultuur en geloof mee. Vooral in de Randstad bepaalt de religieuze en culturele verscheidenheid het straatbeeld. Met behulp van de nieuwste communicatie- en transportmiddelen zijn migranten in staat meervoudige identiteiten op te bouwen en te onderhouden. Zij ontwikkelen een identiteit in hun nieuwe thuisland maar houden met behulp van de nieuwe media ook contact met hun land van herkomst. Zo ontwikkelen zij meervoudige identiteiten.

Zo laat bijvoorbeeld Herman Wijffels zich leiden door boeddhistische wijsheid en met hem veel meer mensen in Nederland.

Religieuze identiteiten zijn vloeibaar geworden. Niet alleen in cultureel opzicht komen er koppelstreep-identiteiten tot stand: Turks-Nederlands, Iraans-Nederlands, Duits-Nederlands (om er maar een paar te noemen) maar ook op religieus gebied is dat meer en meer het geval.

Een aantal jaren geleden hebben we op het DSTS een boek uitgegeven onder de titel *Moderne Devoties. Vrouwen over geloven*. Het is niet meer in de handel, maar u kunt de artikelen op onze website www.dsts.nl vinden. In een aantal bijdragen kunt u deze tendens van het ontwikkelen van meervoudige identiteiten terugvinden. Bijvoorbeeld in de bijdrage van de IKON presentatrice Annemiek Schrijver en de joodse publiciste en rabbijn Tamarah Benima. De laatste heeft een andere religieuze traditie in haar leven opgenomen: het soefisme. Voor haar is het niet moeilijk om een diepere laag in de verschillende religies te vinden. Zij ervaart de verschillende religieuze tradities, waarmee zij zich existentieel verbonden voelt, als een verrijking in haar leven. Zij schrijft: „Net zoals ik het prettig vind om vloeiend Engels en vloeiend Duits te kunnen spreken, en me te kunnen behelpen in het Frans en het Hebreeuws, zo vind ik het prettig om verschillende religieuze talen te spreken, zodat ik met anderen in hun religieuze taal kan communiceren.”

Religieuze identiteit is hier niet gebonden aan één religie. Noch verdedigt men koste wat het kost de eigen religie koste, noch zet men zich er krampachtig tegen af. De vrouwen in *Moderne devoties* wikken en wegen en nemen uiteindelijk alleen datgene mee wat zij als heilzaam ervaren. Zij denken en handelen individueel, maar niet individualistisch. Zij zijn gehecht aan vriendschap, liefde, empathie –er voor elkaar zijn. In die zin zijn ze niet solo- maar transreligieus – zij slaan bruggen naar andere mensen, naar andere levensovertuigingen en zijn in religieus en seculier opzicht op zoek naar het goede leven voor zichzelf en anderen.

Zij willen zich laten inspireren door religieuze teksten, door kunst en literatuur, maar dan wel te midden van hun dagelijks leven, met partner, met vrienden en vriendinnen, kinderen en katten. De trivialiteit van het alledaagse – boodschappen doen, koken, voor de kinderen zorgen - krijgt een plaats in hun religieuze reflectie. Ze zoeken religiositeit midden in het leven, die niet eenduidig te labelen is, maar uit uiteenlopende ervaringen en gewaarwordingen bestaat.

Mensen zoeken in verschillende religieuze tradities naar wat waarde en richting aan hun leven geeft. Ik waarschuw er altijd voor dit gedrag al te snel in de hoek van oppervlakkig shoppen te plaatsen. Ik denk dat je daarmee de behoefte van mensen aan transcendentie in een wereld die in beweging is, te kort doet – mensen zijn in beweging – letterlijk en figuurlijk. In de 21ste eeuw is migratie, vrijwillige en gedwongen migratie, een feit. We kunnen onze ogen er niet meer voor sluiten en doen alsof wij terug zouden kunnen naar een nationale eenheid - een nostalgisch verlangen naar zekerheid in een onzeker en onoverzichtelijk geworden wereld.

Identiteit valt niet in hokjes te stoppen, zij is vloeiender dan dat en gaat over nationale grenzen heen - zeker in een geglobaliseerde wereld. We zullen moeten leren diversiteit niet als een bedreiging te beschouwen, maar als een positief gegeven. Het is niet langer meer of/of maar en/en:

Mijn culturele identiteit is meervoudig. Ik ben een Duits-Nederlandse en ik ben tweetalig. Door deze meervoudige identiteit zit ik niet tussen twee stoelen, maar op twee stoelen. Je kunt het ook als een verrijking zien. Het ligt er maar aan door welke bril je het bekijkt.

Ik wil met deze uitspraken niet de problemen onder tafel schuiven die met globalisatie en migratiebewegingen verbonden zijn en zeker wil ik hier niet het probleem van mensenhandel onderschatten.

Ik denk dat het juist heel belangrijk is, ook voor vrouwen die hier in Nederland gedwongen in de prostitutie werken of op een of andere manier aan mensonterende misstanden worden blootgesteld, om hen niet als een verstoring van onze manier van leven te zien en ze zo snel mogelijk als illegalen weer het land uit te zetten. Terug naar hun land van herkomst waar zij op dit moment ook nauwelijks kansen hebben en tot een leven in armoede zijn gedoemd. Deze manier van doen voldoet niet aan de standaards die wij in verschillende overeenkomsten over de mensenrechten hebben bepaald. Bovendien lost dit het armoedeprobleem niet op dat maakt dat mensen naar het rijke westen doen verlangen. We moeten naar een rechtvaardige mondiale samenleving zoeken.

Het gaat om het goede leven voor allen – voor allen – dat is voor mij de omschrijving van wat wij in de christelijk-religieuze taal het ‘koninkrijk van God’ noemen – een visioen dat je moet doen, gedreven door ‘compassie’.

En dan klinken de woorden van Henriette Roland Holst als strijd en belofte:

‘De zachte krachten zullen zeker winnen
In ’t eind – dit hoor ik als een innig fluïstren
in mij: zoo ’t zweeg zou alle licht verduisteren
alle warmte zou verstarren van binnen.’

Ik wens ons allen dat het deze zachte krachten zullen zijn, religieus of niet-religieus gemotiveerd, die ons elke weer aanstuwten om ons in zetten voor het goede leven van allen, op zoek naar een ‘nieuw wij’ - binnen en buiten de grenzen van Nederland.